

A l'esquerra, Cartell d'Ortiga per a l'exposició de tres escultors. Barcelona, 1935. A la dreta, Joan Massanet: «Simbolisme», 1930.

L'ANTIC CONVENT DE SANTA MÒNICA ES CONVERTEIX EN MUSEU

L'edat d'or

«Surrealisme a Catalunya» és el títol de l'exposició amb què ha quedat inaugurat el Centre d'Art Contemporani. Obres de Joan Miró, Dalí, Joan Massanet, Àngels Santos i Esteve Sangres integren aquesta retrospectiva.

Salvador Rodés

Amb l'exposició «Surrealisme a Catalunya» s'ha inaugurat el Centre d'Art Contemporani en l'antic convent de Santa Mònica, únic edifici del segle XVII que queda a les Rambles. Si bé l'espai no encaixa amb la idea inicial de fer un museu, sí que resulta en canvi idoni com a centre d'art que acollirà des d'ara la programació del Departament d'Arts Plàstiques de la Generalitat de Catalunya.

No podia començar millor un centre d'aquestes característiques, que amb una mostra que aplega allò més representatiu del surrealisme al nostre país, a partir de col·leccions d'ací, que són un bon exemple del nivell assolit pel surrealisme a Catalunya i la seva

importància, que contrasta amb el desconeixement absolut que tenim, tret de les dues figures mítiques, Salvador Dalí i Joan Miró.

A l'hora de valorar l'expansió del surrealisme, cal tenir en compte que el panorama artístic dels anys vint a Catalunya estava dominat pels valors noucentistes, que si en l'àmbit literari i de la cultura havien aportat aspectes molt positius, en les arts plàstiques més aviat van representar un ofec, amb els seus valors basats en l'ordre i la mesura, que res tenien a veure amb l'esperit obert i creatiu que manifestà el modernisme. En aquest context, doncs, és lògic que el surrealisme es manifestés més com una actitud revolucionària dins les arts, en àmbits reduïts i dispersos per part dels artistes més joves i inquiets, que no pas en l'àmbit auto-

complaent del carrer de Petritxol a Barcelona.

Un dels nuclis més importants i significatius és el que sorgí, i no per casualitat, en el mític Empordà de Salvador Dalí. Sota la seva influència diferents pintors empordanesos s'uniren al surrealisme, com Àngel Planells, amic personal de Dalí, que va expressar un surrealisme casolà però d'una gran fantasia i plenitud i que va ser inclòs en l'exposició mundial del surrealisme a Londres, l'any 1936. Altres, com Joan Massanet, es van guiar més per la curiositat i s'acostaren al surrealisme com una mena de resum del seu eclecticisme pictòric. També van ser empordanesos Esteve Francès, Remei Varo i Àngels Santos.

Tots ells van aportar alguna particularitat al moviment surrealista i no

Dalt, a l'esquerra Àngel Planells. «La nena de la llei», 1936. A la dreta, Artur Carbonell. Doble figura, 1930. Baix, Joan Miró: «Pochoir», 1936.

Dues figures emblemàtiques del Surrealisme

Les dues vessants més característiques del surrealisme són les que representen els dos pintors catalans més universals: Joan Miró i Salvador Dalí.

Dalí expressa el surrealisme més literari i és qui millor aplicà els principis de l'automatisme psíquic, tot i que les seves actituds personals l'apartaren del grup surrealista de Breton. La seva pintura, que recull el millor de la tradició pictòrica des del Renaixement, és una sòlida base per les seves escenificacions oníriques, plenes de simbolismes i signes del subconscient, que prenen una força extraordinària, que atraqué nombrosos pintors cap al surrealisme.

Joan Miró, en canvi, s'acostà al surrealisme com una cuca a la llum. Fou la llibertat que proposara aquest moviment la que més atreia Miró. La seva pintura, però, seguí un camí original i solitari, en la qual deixava de banda els postulats ortodoxos del surrealisme, per expressar amb un llenguatge poètic i propi allò més inconscient i personal, a manera de ressonància plàstica de les seves vivències. El seu llenguatge fou tan revolucionari que arrossegà pintors de la categoria de Picasso cap al surrealisme, i exercí des de la distància il·luminada de la seva residència a París, una influència i un magisteri decisiu entre els joves pintors a Catalunya. □

sabem què hauria passat si la guerra civil no hagués estroncat les seves trajectòries artístiques.

Mentrestant, a Sitges van aparèixer *Terramar* (1919-20) i *Monitor* (1921-22), dues revistes que van confluir en *L'amic de les arts* (1926-28) que impulsaren Magí A. Cassanyes, creador del terme *logicofobista* com a definició dels postulats de la pintura que fugia de la raó i de la lògica com a sistemes de coneixement, juntament amb J. V. Foix i el pintor d'un cert regust mironià, però molt personal, Josep Carbo-nell. *L'amic de les arts* pot ser considerada un cas excepcional que va promoure la controvèrsia, la polèmica i l'intercanvi dialèctic dins de l'art.

Connectada amb la major part de revistes europees d'avantguarda, va comptar amb importants col·laboracions literàries. En són un bon exemple Marià Manent i Joan Salvat-Papasseit. També en aquesta revista van publicar el seu *Manifest Groc* Dalí, Guasch i Montanyà.

A Lleida, al voltant de la revista *Art* que dirigia Enric Crous i en la qual trobem escrits de Cocteau, Paul Eluard o Breton, s'aglutinaren amb un esperit

molt genèric i obert artistes com Manuel Viola, figura clau dins l'informalisme a l'Estat espanyol, Antoni G. Lamolla, el menys conegut entre nosaltres, però que llavors fou el més valorat, i l'escultor Leandre Cristòfol d'una categoria plàstica extraordinària, encara avui dia.

Parlar de surrealisme és parlar de la literatura, on tan bons resultats donà la *regla* de Breton quan definí l'«automatisme psíquic» i l'«escriptura automàtica» en el seu Manifest (1929); i és parlar de pintura, on tret de casos excepcionals com el de Salvador Dalí, s'apartà de l'ortodòxia de Breton i el seu grup, manifestant el surrealisme com una influència que s'obre a l'experimentació i possibilita noves creacions.

És des de l'àmbit de la influència que és destacable el paper impulsor que va realitzar el grup Adlan (Amics de l'Art Nou) inseparable del Gatpac tant com de l'acció de Josep Lluís Sert i Joan Prats, tots dos amics de Joan Miró, que els animava, bé que des de lluny, en aquestes activitats.

Dins el grup Adlan hi havia escultors interessants com Marinello, Jaume

Sans i Eudald Serra, que van protagonitzar una exposició memorable a la Galeria Catalònia, l'any 1935. D'altres artistes, com el pintor Joan Sandalinas, recentment recuperat, o Àngel Ferrant, van sorgir de les iniciatives i activitats de l'Adlan, que introduí el surrealisme en l'Estat espanyol, fent-lo cap a altres centres com ara Madrid, on finalment residí A. Ferrant, o Tenerife, on el pintor Juan Ismael és qui millor i més originalment va interpretar el surrealisme. L'Adlan va demostrar la seva capacitat, acollint la presència d'artistes d'avantguarda com Calder Ernst, Man Ray, Jean Arp o Picasso, entre molts altres, o organitzant exposicions extraordinàries com la dels logicofobistes, que l'any 1936 aplegà obres de la major part dels pintors i escultors esmentats.

Queda ben palès en aquesta mostra que el surrealisme, que havia sorgit com a manifestació esclatant de la literatura francesa, tingué a Catalunya una dimensió i qualitat sorprenents, si tenim en compte que molts dels artistes surrealistes catalans van ser autodidactes, i que possibilità una via cap a tota la posterior evolució de la pintura mundial. □

edifici L'ESTANY

PORT SAPLAYA

HABITATGES DE DOS I TRES DORMITORIS
en PLANTES BAIXES I ALTES
• mínima entrada.
• finançació fins a vint anys

• INFORMACIÓ I VENDES: Autopista València-Barcelona, Km. 4,5 (EIXIDA 2). Tel. (96) 371 36 11. ALBORAIA | en FICSA, Pau, 11. Tels. 332 34 02/3/4. VALÈNCIA.

VALÈNCIA 4,5 Km. AUTOPISTA BARCELONA PORT SAPLAYA

PLAN. PASCIAL. AUTOPISO. FOR. O. M. 21-1-75